

in illo corpore, sed per quamdam localem propinquitatem. Non enim capit mens, quod corpus illud, in quo Angelus loquebatur, esset propinquum Virgini, et Angelus per suam substantiam esset intime et definitive in illo, et quod non haberet quamdam proportionalem, veram tamen et propriam propinquitatem substantiæ suæ ad corpus Virginis. Cum ergo ille Angelus discedebat per motum localem sui corporis, sicut corpus illud amittebat propinquitatem, et paulatim fiebat magis ac magis distans corporaliter, ita et Angelus substantialiter et localiter modo sibi proportionato. Ergo non poterat id fieri sine propria mutatione recepta in ipsa substantia Angeli. Patet consequentia, quia propinquitas inter duas res non potest amitti vel mutari, nisi per mutationem alterius earum; sed tunc non fuit mutatum localiter corpus Virginis; ergo non potuit amitti illa propinquitas, nisi per mutationem propriam ipsius substantiæ angelicæ.

21. Nec dici potest, per solam mutationem corporis assumpti mutatam fuisse propinquitatem inter substantiam Angeli, et corpus Virginis, quia illud corpus assumptum neque erat fundamentum, neque extremum illius relationis; ergo per solam mutationem ejus non tollitur illa relatio. Unde potuisset optime illud corpus moveri, vel a Deo, vel ab ipso Angelo per impulsus, vel dissipari et corrumpi, manente substantia Angeli æque propinqua corpori Virginis, ut, verbi gratia, aliquid operando in aere, vel in alio corpore intromisso in locum alterius; ergo non satis est mutatio facta in corpore, ut substantia Angeli amittat propinquitatem, nisi in ipsamet fiat aliqua mutatio. Sic igitur satis constat, his duobus ultimis modis explicatis Angelum ita vere ac proprie moveri, ut ipse sit proprium subjectum illius mutationis, ratione cujus moveri dicitur.

22. Neque contra hanc assertionem aut præcedentes aliquid obijciunt auctores citati, cui specialiter respondere necesse sit. Solum enim supponunt fundamentum illud, quod in re spirituali non sit proprium et intrinsecum Ubi, et ex illo consequenter philosophantur; si enim Angelus non habet intrinsecum Ubi, nec intrinsecum motum habere potest; nos autem, contrario modo, progredimur ab eo quod notius et evidentius videtur, ad contrariam resolutionem propositæ quæstionis demonstrandam.

Quinta assertio directe quæstioni respondens.

23. *Angeli habent proprium et intrinsecum Ubi.* — Dico ergo quinto: in substantia finita immateriali datur proprium et intrinsecum Ubi, illi proportionatum. Hæc assertio sequitur manifeste ex dictis, eamque defendit late ab impugnationibus Gregorii Capreolus, in 2, d. 6, quæst. 1, art. 2, ad argumenta ultimo loco posita contra secundam conclusionem; ubi indifferenter videtur loqui quoad hoc de corporibus et spiritibus. Loquor autem de substantia finita, quia nunc de Ubi accidentali agimus, quod non habet locum in Deo; de quo etiam supra, disput. 30, sect. 7, dictum est, et infra, solvendo argumenta, aliquid addemus. Assertio ergo posita evidenter, ut existimo, infertur ex præcedentibus: nam omnis motus intrinsece inhærens alicui subjecto, relinquit in eo aliquem realem terminum, et non potest esse via in uno subjecto, et terminus in alio, cum via nihil aliud sit quam intrinseca acquisitio et dependentia ejus rei quæ fit; unde si via sit in aliquo subjecto, in eodem fit res, quæ per illam acquiritur. Ex hoc enim principio supra argumentati sumus de Ubi corporum; est autem illud principium ex se generale ad omne subjectum, omnemque mutationem, nam ratio facta universalis est et abstracta. Sed in substantia Angeli, cum movetur localiter, inest aliqua vera mutatio realis, ut ostensum est; ergo aliquid per illam acquiritur vel amittitur in tali substantia illi intrinsecum, seu inhærens. Hoc autem non potest esse nisi Ubi, quia motus localis non tendit nisi ad Ubi; ergo datur in substantia spirituali finita intrinsecum Ubi. Et hæc ratio, quæ per se sola mihi videtur sufficiens, suppositis principiis positus, evidentius constabit declarando quale sit hoc spirituale Ubi, quod in sequenti sectione commodius fiet.

SECTIO IV.

Quam proportionem servant inter se Ubi corporis et spiritus.

1. Prius quam respondeamus fundamentis prioris sententiæ præcedenti sectione positus, amplius declaranda est ratio et natura ipsius spiritualis Ubi, quod non potest a nobis fieri, nisi per proportionem ad Ubi corporeum, et illa inter se comparando.

2. *Ubi angelicum specie differt ab Ubi*

corporeo. — Dico ergo primo: Ubi angelicum specie diversum est ab Ubi corporeo. Probat, nam Ubi corporis materiale est; Ubi vero angelicum spirituale. Deinde, ratione Ubi corporei subjectum ejus est ita extensum in ordine ad locum, ut sit totum in toto, et pars in parte spatii quod occupat; at vero ratione Ubi spiritualis subjectum non est ita extensum, sed indivisibiliter præsens, ita ut si præsentia sit ad spatium divisibile, totum subjectum ejus sit in toto, et totum in qualibet parte. Tertio, Ubi corporeum tale est, ut non admittat secum in eodem spatio aliud corpus naturaliter existens; Ubi vero angelicum ex vi et natura sua non excludit ab eodem spatio quodlibet aliud Ubi, sive corporeum, sive spirituale. Ex his ergo satis colligitur essentialis diversitas inter hæc Ubi, et consequenter inter motus locales corporis et spiritus; de quo iterum occurret sermo infra, sect. 5, ubi convenientia et differentia inter hæc magis declarabitur.

3. Dico secundo: de Ubi angelico est cum proportionem philosophandum, sicut de Ubi corporum, quantum ad multa in quibus conveniunt, quæque ad rem præsentem spectant. Probat, applicando sigillatim, et cum proportionem, quæ de Ubi corporeo in 1 sect. diximus.

Prima convenientia inter Ubi corporis et spiritus.

4. *Ubi angelicum est modus in re distinctus ab Angelo.* — Primo ergo hoc Ubi angelicum est modus substantiæ angelicæ, ex natura rei distinctus ab ipsa, a quo formaliter habet talis substantia præsentiam substantialem, quantum est ex parte sua, ad corpus occupans tale spatium. Probat, quia hoc Ubi est aliquid, quod acquiri potest et amitti per verum motum realem inhærentem ipsi substantiæ spirituali; quidquid autem ejusmodi est, distinguitur saltem ex natura rei ab illa substantia, in qua amittitur vel acquiritur, ut sæpe in superioribus probatum est. Hæc autem distinctio modalis sufficit in præsentia, quia per localem motum non transmutatur substantia secundum aliquam rem ab ipsa realiter distinctam; ideoque nec motus ipse localis distinguitur realiter a mobili, sed modaliter. Unde etiam sumitur confirmatio¹, nam motus localis, cum sit subjective in sub-

¹ Vide D. Th., in 1, d. 37; q. 4, art. 1; et Scot., in 2, d. 2, q. 9.

stantia Angeli, ut ostendimus, necessario debet esse modus ejus, et ex natura rei distinctus ab illa, quia est aliquid positivum reale et absolutum, quod potest esse et non esse in illa; ergo et Ubi, quod est intrinsecus terminus talis motus, est modus intrinsece afficiens ipsam substantiam Angeli.

5. *Effectus formalis Ubi angelici est constituere Angelum loco præsentem.* — Præterea, quod effectus formalis talis modi sit constituere præsentem substantiam Angeli hic, vel ibi, ex eadem proportionem ad corpora intelligi potest. Item, quia ex dictis de motu angelico et ex aliis principiis positus, facile intelligitur, hunc effectum formalem esse necessarium in substantia Angeli; et non est alia forma, a qua possit dari, neque etiam est alius effectus formalis, quem possit dare prædictus modus; ergo. Consequentia cum minori satis per se notæ sunt. Major declaratur breviter, nam substantia Angeli vere per se ipsam adest intime alicui corpori; illa autem præsentia, licet ut dicit ordinem ad alterum sit relatio, tamen ut est fundamentum illius relationis, est quid absolutum, non tantum in corpore, sed etiam in substantia Angeli, et posset explicandi gratia vocari *adsentia*. Hoc autem fundamentum ex parte Angeli non est sola substantia ejus. Nam Angelus, verbi gratia, qui est nunc præsens huic aulæ, illemet secundum totam substantiam suam potest esse in cælo, et ibi non fundaret relationem præsentiam ad hanc aulam in eodem loco manentem; ergo sola substantia Angeli ut sic secundum se nec est fundamentum talis relationis, neque formale extremum, ad quod terminatur relatio alterius; ergo oportet aliquid aliud adjungere illi substantiæ; hoc autem nihil aliud est quam illud esse ibi, quod per modum absolutæ præsentiam intelligitur in tali substantia, quod necesse est formaliter provenire ab aliquo intrinseco modo illius substantiæ; ergo.

6. Responderi solet, id, quod ex parte Angeli additur ut proxima ratio fundandi hanc relationem, non esse modum aliquem in ipso Angelo, sed esse operationem ejus in corpus. Sed hanc evasionem inferius refutabimus, ostendendo hanc operationem neque esse necessariam ad illam relationem, nec posse esse fundamentum aut rationem talis præsentiam. Et declaratur breviter ex dictis de motu Angeli, quia non potest Angelus habere illam præsentiam, formaliter per solam denominationem ab aliquo corpore, vel a qualibet alia

re illi extrinseca; nam fieri potest ut, recedente quolibet corpore, et quolibet alio adveniente, Angelus eundem presentiae modum ex parte sua retineat, ut in argumentis superius factis declaratum est, et in sequentibus necessario inculcabitur saepius; ergo hic effectus formalis absolutae presentiae, seu existendi hic aut ibi, est ab aliquo modo intrinsece existente in ipsa substantia Angeli, quod esse non potest, nisi ille modus superior a nobis declaratus.

Secunda convenientia.

7. *Ubi angelicum non habet dependentiam a corpore extrinseco.*—Secundo, hoc Ubi convenit Angelo, per se loquendo, independenter a corpore extrinseco, a quo fortasse hic et nunc distat, vel in quo forte operatur, sicut dicebamus superius Ubi intrinsecum convenire corpori independenter a corpore circumscripto. Probatur eodem modo, quia in nullo genere causae pendet talis modus angelicus a tali corpore, quia neque ut a forma extrinsecus dominante, ut ostensum est; neque ut ab efficiente, quia corpus non agit per se in spiritum, naturaliter loquendo; et de aliis generibus causarum res est clara. Neque etiam pendet ut a termino, quia non est relatio praedicamentalis, sed ad summum est fundamentum ejus, et hoc magis statim confirmabitur.

Tertia convenientia.

8. Tertio addendum est, hoc Ubi angelicum non solum non pendere ex hoc vel illo corpore simul existente, verum etiam nec simpliciter a corpore, in quo etiam servat proportionem cum Ubi corporeo quantum ad hoc, quod sicut Ubi intrinsecum unius corporis essentialiter non requirit aliud corpus circumdans, sed potest manere etiam si reliquum spatium vacuum sit, ita Angelus potest retinere idem Ubi reale, spirituale et intrinsecum, non solum si corpora mutentur, verum etiam si omnino auferantur, et spatium corporibus vacuum relinquatur. Probatur, quia tale Ubi, sicut non pendet ex singulis corporibus, ita nec ex omnibus simul, neque ex corpore determinate, neque confuse aut disjunctim, quia non est major ratio unius, quam alterius dependentiae.

9. Secundo, quia hoc Ubi angelicum non dicit essentialem habitudinem ad spatium reale et corporeum; ergo omnino ablato tali spatio manere poterit. Antecedens pro-

batur, quia vel illa habitudo ad tale spatium esset ut ad causam, vel ut ad effectum, vel ut ad terminum; nullum istorum dici potest cum probabilitate; ergo. Probatur minor quoad primam partem, quia, ut jam dixi, spatium corporeum non agit in spiritum per se et naturaliter, sive sit sermo de hoc spatio determinate sumpto, sive absolute de hoc vel quocumque alio ibi succedente. Quoad secundam partem probatur, tum quia spatium corporeum ut sic, et ratione suae entitatis, non est effectus alicujus spiritus creati, per se et ex necessitate loquendo. Et quamvis Angelus possit aliquid operari in tali spatio, tamen neque hoc semper necessarium est, neque illud esse potest ratio presentiae, sed potius supponit presentiam, ut statim declarabo. Quoad tertiam autem partem probatio constat ex dictis, quia hic modus non consistit in relatione praedicamentali, qua seclusa intelligi non potest in presenti materia dependentia essentialis ab aliquo ut a termino.

10. Tertio argumentor in hunc modum: ponamus Angelum aliquem secundum substantiam suam esse intime presentem alicui corpori; potest ergo Deus annihilare illud corpus, conservando omnino immutatam substantiam Angeli omni genere mutationis realis, et sine productione aut successione alicujus corporis, sed relinquendo spatium illud, quatenus corporale erat, inane; in his enim omnibus nulla est repugnantia, ut per se notum videtur. Rursus reproducat Deus illud corpus cum eodem Ubi, quod antea habebat; in hoc enim etiam non est repugnantia. Tunc sic concluditur: Angelus ille aequae est intime praesens corpori illi reproducto, ac erat antequam annihilaretur; ergo est in Angelo idem modus intrinsecus existendi hic, ratione cujus habet illam presentiam; ergo semper Angelus retinuit in se illum modum intrinsecum, etiam quando illud spatium vacuum mansit, in quo modo ostendimus Ubi angelicum consistere; atque ita concluditur, tale Ubi per se non pendere ab spatio corporeo. Major videtur per se nota, quia Angelus immutatus mansit, et corpus recuperat eundem locum, seu intrinsecum Ubi; ergo erunt tam propinqui et intime sicut antea erant. Item, si corpus sine interruptione suae existentiae perseverasset in eodem loco, et Angelus etiam fuisset immutatus, semper fuissent aequae simul; ergo, licet interrupta fuerit mutua presentia per ablationem alterius extremi.

si illud restitutum fuit ad eundem statum, erit eadem propinquitas. Prima vero consequentia etiam est nota ex superioribus, quia ad fundandam mutuam propinquitatem non satis est fundamentum, seu Ubi unius extremi sine alio. Item, quia licet corpus illud restitutum fuisset ad idem Ubi, si Angelus inde fuisset mutatus, non haberent inter se eandem propinquitatem; ergo oportet ut perseveret in Angelo aliquid, quod per mutationem ejus potest acquiri aut perdi; quod necesse est esse modum intrinsecum ejus. Secunda vero consequentia patet ex prima suppositione: nam corpus annihilatum fuit sine mutatione reali Angeli, et consequenter reproductum fuit sine reali additione facta in Angelo; ergo omnis modus realis, qui reperitur in Angelo ante annihilationem illius corporis, et post repositionem ejus, perseveravit in Angelo, toto eo tempore quo corpus illud fuit annihilatum, et spatium vacuum. Ergo Ubi angelicum, quantum est ex se, aequae potest conservari, sive spatium sit reale et corporeum, sive inane, seu nihil praeter ipsum Angelum.

Quarta convenientia.

11. Quarto, ex dictis a fortiori infertur, hoc Ubi angelicum intrinsece non pendere ex operatione Angeli in corpus aliquod, neque ex aliqua alia reali unione ad corpus. Probatur, quia si non pendet ex corpore, ut ostensum est, multo minus pendeat ex operatione in corpus. Deinde ex propriis, quia si Ubi Angelicum pendet ex operatione in corpus, vel est a priori, tanquam a causa seu ratione ipsius presentiae angelicae, vel a posteriori, ita ut sit operatio necessario consequens presentiam; neutrum dici potest; ergo. Prior pars antecedentis probatur primo, quia operatio, quae ab Angelo fit in corpus, ut intelligitur transiens et recepta in ipso corpore, aut immanens in ipso Angelo; prior in se est materialis, et saltem ob hanc causam non habet causalitatem in Angelum, quae proprie causalitas per influxum realem dici possit. Est etiam actio illa extrinseca Angelo, quae proinde ad summum potest extrinsece denominare actu operantem hic, non vero potest formaliter conferre intrinsecum modum spiritualem, in ipso Angelo existentem.

12. Posterior vero operatio immanens, a qua effective prodit transiens, non est nisi volitio qua Angelus vult operari in corpus.

Haec autem volitio non potest per seipsam formaliter constituere Angelum huic corpori presentem, quia illa volitio est quidam actus existens in voluntate; modus autem intrinsecus, quo diximus Angelum constitui alicubi, est proxime et immediate afficiens ipsam substantiam Angeli, sicut et motus localis ejus; non est ergo formaliter qualitas, neque actio vitalis, sed quoddam accidens alterius rationis et proprii praedicamenti. Unde etiam si intelligamus Angelum carere omni actu vitali, optime intelligimus ipsum manere substantialiter presentem, ubi antea erat; ergo hoc Ubi angelicum non constituitur formaliter per illam operationem. At vero effective potest quidem hoc Ubi causari a voluntate Angeli; tamen hoc non fit per volitionem, quatenus per illam vult operari in corpus, sed per volitionem qua vult se movere et applicare huic vel illo loco; quae volitio est objective diversa. Adde quod licet ab hac voluntate effective fiat ipsum Ubi, non tamen necesse est ut ab illo pendeat in conservari; postquam enim Angelus per voluntatem se movit et fecit presentem alicui corpori, etiam si non habeat illam actualem voluntatem, dummodo non habeat contrariam inde recedendi, ibi manebit praesens, quia non est a quo necessario mutetur. Ergo nullo modo pendet Ubi angelicum ab ejus operatione ut a causa.

13. Et confirmatur, nam potius operatio Angeli in corpus pendet ab ejus Ubi aliquo modo, ut a causa, id est, ut a conditione necessaria quam supponit, nam agens finitum licet spirituale sit, sicut operatur ex praesupposito subjecto, ita praerequit conjunctionem, seu propinquitatem ad illud, ut in illud agere possit, juxta ea quae supra late tradidimus, disp. 18. Illa autem propinquitas supponit ex parte Angeli tale Ubi; nam ex vi solius substantiae suae ut sic illam non habet; ergo operatio in corpus supponit Ubi angelicum; non est ergo causa illius, nisi forte finalis, quatenus, videlicet, Angelus se applicuit ad tale corpus, ut in illud operaretur, quae causalitas est impertinens ad rem presentem.

14. Probatur jam alterum membrum, nimirum, quod operatio Angeli in corpus non sit requisita tanquam necessario consequens ad Ubi angelicum, primo, quia talis operatio est libera Angelo, non solum ut absolute existenti, sed etiam ut existenti hic, seu ut habenti talem modum presentiae, cum nihil

cogitari possit quod voluntatem Angeli necessario determinet ad talem operationem, per se et ex natura rei loquendo, et seclusis extraordinariis actionibus Dei. Secundo, quia operatio Angeli in corpus non potest esse nisi motio localis ipsius corporis, ut supra, disp. 35, ostensum est; sed ut Angelus habeat suum intrinsecum modum præsentiæ, et respectum propinquitatis ad tale corpus alicubi existens, impertinens est quod tale corpus localiter moveatur, ut per se videtur notum; ergo sine causa dicitur illa motio necessario sequi ex Ubi angelico.

15. Tertio, id patet inductione, quæ utrumque membrum dilemmatis confirmat. Nam imprimis anima rationalis separata habet etiam suum intrinsecum Ubi, ut probant omnia, quæ diximus, nam illa communia sunt substantiæ finitæ et spirituali ut sic; et tamen anima separata nullam habet operationem in corpus. Secundo, Angeli, juxta communem sententiam Theologorum, creati sunt in cælo empyreo, et tamen in illo operari nihil potuerunt, cum immutatum semper manserit; habuerunt ergo ibi præsentiā sine operatione. Nam quod Capreolus, in 2, dist. 2, quæst. 1, ait, eos affuisse ibi ornando cælum, verba tantum sunt; interrogo enim an ornaverint cælum effective, ornamentum aliquod in illis faciendo; et hoc dici non potest; quas enim qualitates, aut quam rem aliam in illud cælum produxissent? Aut intelligit ornasse quasi formaliter, ut gemma ornat anulum, aut princeps thronum in quo sedet, et hic modus ornatus consistit in sola præsentiā sine operatione. Adde dæmones esse in inferno, non ut ornent illud, neque ut ibi operentur, sed ut patiantur potius, quam passionem multi Theologi putant consistere præcipue (quoad pœnam sensus) in violenta detentione intra infimum et vile corpus, quod ea ratione apprehendunt ut instrumentum divinæ justitiæ. Et quanquam fortasse præter hanc pœnam sit alia major, tamen non est dubium quin etiam illa sit pœna, et quin possit esse sola, si Deus vellet; et tamen illa in rigore non includit aliquam actionem vel passionem extrinsecam præter intimam præsentiā. Præterea Angeli, ut certo credimus, inter nos versantur, et nobiscum adsunt, et tamen non semper actu operantur, vel in nobis, vel in hoc medio aere; qualis enim fingi potest probabiliter talis continua operatio? Nam quod quidam aiunt, semper esse attentos ad operandum, si necesse sit, nil refert ad rem præ-

sentem, quia illa attentio est actus mere immanens, et in cælo existentes habere illum possent. Quod si respondeant hic jam habere applicatam virtutem, hoc, præter internum propositum voluntatis, nihil aliud est quam esse jam præsentes et quasi approximatos ad agendum, etiamsi non actu agant, et hoc est quod nos intendimus.

16. His rationibus convicti, fatentur aliqui necessariam non esse actualem operationem Angeli in corpus, ut habeat præsentiā seu propinquitatem substantialem ad illud; dicunt tamen necessariam esse aliquam unionem realem Angeli ad corpus, ratione cujus immediate dicatur esse in corpore cui est unitus, et ratione illius dicatur esse distans aut propinquus aliis corporibus, quia hæ relationes non possunt intelligi in Angelo nisi medio corpore, neque per corpus possunt convenire nisi posita aliqua unione ad tale corpus. Quod per quamdam proportionem ad animam rationalem corpori unitam intelligi et declarari potest. At vero qui ita sentiunt, quippiam novum excogitarunt, minime necessarium, et inexplicabile. Quis enim ex veteribus et gravibus Theologis posuit unquam inter Angelum et corpus formalem unionem, seclusa efficientia? aut quæ est necessitas hujus formalis unionis ad intelligendam intimam præsentiā et distantiam substantiæ spiritualis cum corporali? Quamvis enim in anima hoc inveniatur, quia est forma corporis, et in divino Verbo, respectu corporis Christi, vel potius in corpore respectu Verbi propter peculiare mysterium unionis hypostaticæ, tamen inter Deum et omnes creaturas corporeas invenimus intimam præsentiā substantialem sine tali unione. Quod si quis dicat ibi intervenire efficientiam, et unionem esse necessariam ubi deest efficientia, contra hoc est, quia, ut supra vidimus, efficientia non est ratio illius præsentiæ ex parte Dei, sed potius illam supponit; ex parte vero creaturæ, efficientia illa est necessaria, quia per illam fit, et consequenter fit præsens. Et similiter unio animæ, quamvis simul sit cum intima præsentiā substantiali inter animam et corpus, non tamen est ratio illius, neque in re omnino idem cum illa, nam prius natura, quam per generationem anima uniat corpori, per creationem fit intime præsens illi; et in resurrectione, verbi gratia, corporis Christi, priusquam illa anima iterum uniretur corpori, per motum localem ascendit a limbo usque ad sepulcrum, qui motus localis non

fuit per se primo terminatus ad unionem animæ cum corpore, sed ad præsentiā localem, ad quam statim subsecuta est unio; non est ergo unio ratio præsentiæ, sed potius præsentiā supponitur ad unionem.

17. Unde secundum absolutam potentiam non convertuntur in subsistendi consequentia, sed prior est præsentiā. Nullo enim modo fieri potest ut fiat unio animæ ad corpus sine intima præsentiā et propinquitate ipsorum, ut per se notum est; e converso autem nihil repugnat manere animam secundum substantiam suam præsentem corpori, et non unitam illi formaliter. Ut, verbi gratia, in instanti mortis cum naturaliter dissolvitur unio ex defectu dispositionum corporis, facillime posset Deus facere, ut anima ibi præsens maneret localiter immutata; nam quid repugnat conservare ibi animam præsentem sine formali unione, sicut est præsens cælo et purgatorio absque simili unione? Præterea supra ostensum est esse in Angelis modum quemdam intrinsecum existendi alicubi omnino independentem a corpore, qui ex parte ipsorum sufficit, ut si corpus ibidem existat, habeant inter se intimam et realem præsentiā; ergo præter illum modum non est necessaria aliqua realis unio inter Angelum et corpus propter præsentiā; ergo simpliciter necessaria non est, quia nulla alia ratio hujus necessitatis excogitari potest.

18. Præterea est talis unio inexplicabilis: primo, quia non potest esse unio substantialis, ut est per se manifestum in Angelis, de quibus loquimur, quia neque informant substantialiter corpora, neque illa suppositant, aut communicant illis suam subsistentiam vel existentiam; præter quos modos nulla potest intelligi substantialis unio rei spiritualis ad corporalem. Neque etiam esse potest unio accidentalis, quia, seclusa unione per modum continuationis, qualis est media quantitate, quæ non habet locum inter spiritum et corpus, non potest intelligi unio accidentalis inter substantias, nisi aut per solam approximationem, et extrinsecam denominationem, ut est in corporibus inter locum et locatum, inter vestem et vestitum; aut per efficientiam seu impressionem aliquam qualitatum, ut ignis dici potest unitus ferro candenti, et Deus unitus animæ justi; neque præter hos hactenus excogitatus est alius modus unionis accidentalis inter substantias. Adeo ut Nestorius et alii hæretici, qui affirmarunt esse solam unionem acciden-

talem inter Verbum divinum et Christum hominem, nullo alio modo illam explicare potuerint.

19. Et ratione declaratur, nam cum aliqua duo realiter uniuntur, non per continuationem, sed per immediatam conjunctionem eorum inter se, necesse est ut aliquod esse reale unum alteri communicet, quia omnis unio realis ad hoc tendit, ut ex extremis unum quid coalescat, quod non fit nisi quatenus vel ex eis resultat aliquo modo unum esse, vel unum alteri communicat suum esse. Sed ex duabus substantiis ut sic non consurgit aliquod unum esse accidentale, neque una earum formaliter seu per seipsam potest communicare alteri esse accidentale, nisi improprium, id est, per extrinsecam denominationem, quia substantia ut sic non habet in se tale esse, et non potest per seipsam formaliter communicare nisi quod in se habet. Ergo non potest inter substantias ut sic intercedere accidentalis unio, nisi vel efectiva, vel per aliquam extrinsecam denominationem seu relationem, quæ non sunt veræ et reales uniones, neque requirunt proprium modum unionis in aliquo extremorum. Accedit quod omnis modus unionis reducitur ad aliquod genus causalitatis intrinsecæ; Angelus vero assistens alicui loco, si in illo nihil causat effective, nihil omnino causat; neque enim intelligi et explicari potest quid intrinsece per seipsum causet in corpore: ergo neque intelligi potest quam peculiarem unionem habeat ad illud. Neque est major ratio, cur Angelus habeat talem unionem ad corpus, quam corpus ad Angelum, cum non plus causet Angelus in corpus, quam corpus in Angelum; ponere autem hunc modum realem in corpore, valde improbabile est et incredibile. Item alias etiam anima separata, esset capax hujus unionis ad corpus, seclusa informatione, quia etiam illa potest esse intime præsens in aliquo corpore; illud autem inauditum est, et inintelligibile. Tandem eadem ratione oportebit dicere, quando duo corpora ponuntur penetrative divina virtute, habere inter se realem modum unionis, præter propria et intrinseca Ubi, et relationes præsentiæ inde resultantes; consequens autem plane falsum est, quia illud est omnino superfluum, et sine fundamento. Quod si duo corpora possunt intelligi sibi intime præsentiā penetrative absque tali modo, cur non poterunt intelligi substantia corporea, et spiri-

tualis, inter se etiam mutuo et intime præsentibus absque illo modo unionis gratis confecto et inexplicabili?

Sitne Angelus ut in loco, in corpore in quo non operatur.

20. Relinquitur ergo, proprium Ubi angelicum et spirituale per se non pendere ex unione reali vel operatione in corpus, ideoque posse spirituales substantiam, per suum Ubi intrinsecum, esse intime præsentem alicui corpori habenti proprium Ubi accommodatum ad illam præsentiam, quamvis inter ea non sit actio ulla vel operatio, sicut unum corpus potest esse propinquum alteri vel etiam penetrative præsens sine actione. Tunc vero suboritur quæstio, quæ potest esse magis de modo loquendi quam de re, an tunc Angelus, qui sic est præsens alicui corpori, dici possit esse in illo ut in loco. In quo videtur esse diversitas opinionum inter D. Thomam et sequaces, et Scotum cum suis; nam D. Thomas negat; Scotus vero affirmat, quia ad id sufficit præsentia substantialis, ratione cuius dicimus Angelos esse in cælo, aut esse hic, utique ut in loco. Sed si in philosophico rigore loquamur, sententia D. Thomæ verior est, quia in tali corpore nulla habitudo intelligi potest ad Angelum, ratione cuius dicitur locus ejus, quia solum habet habitudinem propinquitatis, ut ex dictis patet; sola autem propinquitatis non sufficit; cur enim potius dicitur corpus locus Angeli, quam e converso, cum etiam in Angelo sit relatio propinquitatis ad corpus? Item etiam inter corpora locatum est propinquum loco, quod non est satis ut sit locus ejus. Item si duo corpora sint penetrative in eodem spatio, neutrum est locus alterius, etiamsi sibi sint propinquissima; ergo similiter, etc. Ratio denique est, quia locus extrinsecus (de hoc enim solo potest versari quæstio) habet rationem continentis; corpus autem illud nullo modo continet Angelum, neque ab eo continetur, sed mere concomitanter sunt simul. Nec Scotus oppositum probat aliquo argumento, sed solum probat substantialem præsentiam Angeli, respectu talis corporis. Unde vero ortum habuerint illæ locutiones, Angelus est in cælo, et similes, et quomodo intelligendæ sint, explicabimus paulo inferius, ubi hoc magis declarabimus et confirmabimus.

Quinta convenientia.

21. *Angelus ante mundum creatus intrinsecum Ubi haberet.* — Quinto ex dictis concluditur, si Deus creasset Angelum ante mundum corporeum, habiturum necessario fuisse suum proprium Ubi intrinsecum, quod esset modus substantiæ ejus, in quo etiam servat proportionem ad corpus, ut a nobis explicatum est. Probat primo ex dictis, quia hoc Ubi angelicum non pendet ex corpore; ergo quamvis nulla sint corpora, est capax Angelus proprii Ubi; ergo ex hac parte non est repugnantia. Alioqui vero ex limitatione angelicæ naturæ oritur intrinseca indigentia et necessitas talis Ubi, etiamsi corpora non sint. Quod ita declaro: nam si post creatum Angelum Deus creet corpus, seu hunc mundum, ex vi creationis utriusque non sequitur per locum intrinsecum, quod Angelus et corpus sic creata, sint inter se indistantia, seu intime præsentia substantialiter. In quo est magna differentia inter Deum et Angelos, nam quodcumque et quomodocumque corpus creetur, necesse est ut habeat Deum intime præsentem per essentiam, quod provenit ex immensitate Dei; Angelus vero non est immensus, et ideo non necessario est per suam substantiam præsens in omni corpore quod creatur vel generatur, ut etiam nunc in rebus hujus mundi videre licet; ergo, quamvis Angelus esset creatus ante corpus, non necessario esset intime præsens corpori postea creato, ex vi solius creationis ejus, quamquam si Deus vellet, posset etiam ita creare corpus illud, ut statim haberet intimam præsentiam cum Angelo, et Angelus ad illud, quia in hoc etiam nulla est repugnantia.

22. Ex utroque autem inferitur quod intendimus. Nam si corpus et Angelus sic creata non habent intimam præsentiam, ideo est quia utrumque habet limitatum Ubi, inter quæ est aliqua distantia, vel realis, vel quæ apta est realis fieri, ut infra declarabimus. Cujus etiam signum est, quia ille Angelus posset fieri præsens illi corpori per propriam mutationem localem, sicut nunc per motum fit Angelus præsens corpori, quod antea non erat, ut supra declaratum est; ergo tunc Angelus per illum motum acquirit novum Ubi, quod potest esse adæquatum virtuti ejus; ergo amittit quod antea habebat, quodque in sua creatione acceperat, etiam ante corpora. Si vero, e contrario, corpus illud ita creetur, ut statim, sine nova mutatione in

Angelo facta, sit intime præsens illi, hoc etiam est signum habuisse jam antea intrinsecum Ubi, in quo possit illa præsentia fundari, posito alio extremo proportionali. Cujus etiam argumentum est, quia post creatum illud corpus, posset Angelus inde discedere, et amittere propinquitatem ad tale corpus per sui mutationem absque mutatione corporis; ergo amitteret tunc aliquem intrinsecum modum existendi, quem habebat etiam antequam corpus crearetur, qui modus nihil esse potest, nisi intrinsecum Ubi. Itaque quia substantia Angeli finita est, necessario recipit limitatum modum existendi, secundum quem possit esse absens vel præsens, distans vel propinquus aliis rebus finitis. Quo fit ut talis modus necessario sit accidentaliter, et variabilis in Angelo per propriam mutationem ejus, in quo ratio Ubi consistit. Quod totum ex se convenit Angelo, sive sint corpora, sive non sint.

23. Et confirmatur tandem, nam si unicum corpus creetur, necessario habet aliquod Ubi proportionatum, etiamsi nulla alia res creata sit, quod provenit ex limitatione ejus; ergo idem est proportionaliter in Angelo. Dices non esse simile, quia corpus necessario secum affert et constituit spatium reale ac extensum, non vero Angelus. Respondetur hoc discrimen esse impertinens, nam inde solum sequitur Ubi corporis esse extensum et corporeum, non vero Ubi angelicum. Haec enim nihil diximus de spatio reali, neque ad reale Ubi in communi necessarium existimamus esse spatium reale; spatium vero imaginarium, vel ad omne Ubi necessarium est, vel ad nullum, quia in re ipsa vere non est necessarium, cum in re nihil sit; secundum modum autem concipiendi nostrum, neque Ubi corporeum, neque Ubi spirituale explicari a nobis potest nisi per quamdam habitudinem ad spatium imaginarium. Sicut ergo unicum corpus intelligitur habere suum Ubi sine habitudine ad rem aliam distinctam a se, quia realiter adest illi spatio, quod a nobis concipitur ut vacuum, si nihil ibi sit, ita substantia spiritualis, etiamsi sit in mundo sine ullo corpore, habere potest suum Ubi reale, non per habitudinem ad aliquid distinctum a se, sed quia alicubi adest, ubi etiam posset adesse corpus si ibi crearetur, et ubi nos etiam concipimus spatium, quod licet intelligamus esse vacuum corpore, jam tamen non est vacuum omni substantia creata, cum vere ac realiter

ibi Angelus sit. Atque huic sententiæ favet Aristoteles, 1 de Cælo, cap. 9, textu 100, ubi ait extra cælum esse intelligentias separatas felicissimam vitam agentes.

An Ubi intrinsecum Angeli sufficiat, ut dicatur esse in loco.

24. Statim vero suboritur quæstio similis præcedenti, an tunc possit dici Angelus esse in loco; et eadem quæstio est, quando Angelus est simul cum corpore, et non operatur in illud, an possit dici esse in loco ratione sui Ubi intrinseci, etiamsi corpus non sit locus ejus, ut diximus. Et hanc quæstionem existimo etiam esse de modo loquendi, nam res constat, nimirum, ratione hujus Ubi habere Angelum, quantum est ex se, ut possit esse distans vel propinquus aliis rebus. Item illud satis esse ut possit moveri localiter, mutando diversa Ubi, nam hic est intrinsecus terminus motus localis. Unde etiam satis existimo esse hoc Ubi, ut per adverbialia dicatur Angelus esse hic vel ibi, quia hæc adverbialia in rigore non dicunt habitudinem ad rem extrinsecam, sicut in corporibus dicebamus. His ergo constitutis, an ratione solius Ubi intrinseci dicendus sit Angelus esse in loco, necne, eandem habet dubitandi rationem, quæ in corporibus existit, de quibus diximus ad modum loquendi spectare; et quia hæc verba, esse in loco, significare videntur habitudinem ad rem extrinsecam, ideo non proprie dici de corpore ratione solius Ubi intrinseci. Majori ergo ratione idem dicendum erit de rebus spiritualibus. Et hac ratione existimo, dictum esse a Boetio et aliis, imo et ab Aristotele, 1 de Cælo, c. 9, text. 100, incorporalia non esse in loco nisi metaphorice, vel æquivoce; locuti sunt enim non de Ubi, sed de loco extrinseco, qui secundum proprietatem non invenitur in rebus spiritualibus, quia a nulla re extrinseca possunt vere ac proprie contineri.

25. *Angelos esse in loco metaphorice, ut sentiant graves viri.* — Et de eodem loco, ut opinor, locutus est D. Thomas, cum, 1 part., quæst. 52, art. 1, dixit, Angelum esse in loco per operationem seu applicationem virtutis; loquitur enim de loco extrinseco et corporeo, qui, cum non possit convenire Angelis secundum proprietatem, id est, secundum proprium contactum quantitativum, solum potest attribui Angelis secundum quamdam proportionem et analogiam, fundatam in contactu virtuali, qui est per ope-